

PSY2900 - BACHELOROPPGAVE I PSYKOLOGI

BA12

Prosocial atferd hos spedbarn:

En presentasjon og drøfting av en eksperimentell
forskningstradisjon

Trondheim, NTNU – Institutt for psykologi

Kandidatnummer: 10002

Veileder: Berit Overå Johannesen

Våren 2022

Forord

Studentene har i denne bacheloroppgaven tatt del i et pågående forskningsprosjekt. Studentene har aktivt bidratt i piloteringsstadiet ved å hjelpe til med scenebygging, diskusjon, testing og samling av relevant litteratur sammen med ansatte i prosjektet. Innledningsvis introduserte hovedveileder studentene til prosjektets hovedmål. Studentene fikk videre tilgang til litteratur relatert til prosjektet fra veileder. Gruppen hadde ukentlige samlinger og tett oppfølging av veileder og læringsassistent gjennom semesteret i skriveprosessen. Studentene ble også oppfordret til å jobbe sammen gjennom semesteret.

Studentene har gjort følgende:

- Funnet og satt seg inn i relevant litteratur.
- Gjennom veiledning formulert egen problemstilling. Studentene har hatt mulighet til å utforske flere ulike innfallsvinkler relatert til valgt problemstilling.
- Laget egne tabeller gjennom systematisk litteratursøk. Dette var valgfritt, og avhengig av om det var passende for problemstillingen.
- Tolket og vurdert resultatene fra deres egne litteratursøk individuelt.

Ved dette som basis, har studentene selv gjennomført individuelle litteraturanalyser i stil med en journal artikkel. Studentene har blitt oppfordret til å hjelpe og jobbe med hverandre, men sluttproduktet må være deres eget. Rapporten kan enten være på Norsk eller Engelsk.

Berit O. Johannessen

Veileder: Berit Johannessen
16.05.22

Alexander S. Ree

L.A: Alexander Sævid Re
16.05.22

NTNU

Kunnskap
for en bedre
verden

Sammendrag

Spørsmålet om hvorvidt spedbarn har en preferanse for prososial over antisosial atferd er et omstridt tema innen det utviklingsteoretiske forskningsfeltet. Hamlin, Wynn og Bloom var i 2007 de første med bevis for at spedbarn gjør sosiale evalueringer helt ned i seks-måneders alder. Siden den gang har Hamlin og Wynn revidert og utvidet sitt eget studie en rekke ganger, samtidig som de har inspirert til en rekke replikasjonsforsøk. Forskningen domineres av tredjepersons studier med observasjon av moralske skuespill, hvor preferansen for den prososiale (eller antisosiale) aktøren måles ved manuell utvelgelse. Ved bruk av litteraturstudie som metode vil oppgaven gi en presentasjon og drøfting av eksperimenter som har undersøkt barns preferanse for prososial atferd ved hjelp av enkle sosiale scenarioer, inspirert av Hamlin og kollegaers opprinnelige studie fra 2007. Til tross for en rekke suksessfulle replikasjoner av de opprinnelige forskerne, har de samme funnene uteblitt når eksperimentet replikeres av andre. I oppgaven presenteres 6 eksperimenter som har funnet en preferanse for prososial atferd, hvorav 5 av dem er utført av Hamlin og Wynn selv. Årsakene til at eksperimentene viser seg å være vanskelig å replikere kan være sammensatt og et resultat av metodiske faktorer, og er ikke nødvendigvis et resultat av at preferansen for prososial atferd hos spedbarn ikke finnes.

Prosocial atferd hos spedbarn: En presentasjon og drøfting av en eksperimentell forskningstradisjon

Aktualisering

Prosocial atferd er en viktig del av barnets sosiale utvikling. Når barn oppfører seg prososialt fører det til høyere grad av aksept hos jevnaldrende, og dermed dannes grunnlag for positive sosiale opplevelser med andre, for eksempel i utviklingen av vennskap (Packer, 2017, s. 430). Barn utøver prososiale handlinger så snart de er motorisk og kognitivt i stand til det (Warnecken & Tomasello, 2009). Når det gjelder barns sosiale vurderinger av andre individers atferd viser forskning at selv spedbarn i sitt første leveår responderer som om de betrakter prososial atferd som en norm (Holvoet et al., 2016). Dette er vist i eksperimentelle studier der spedbarn får se enkle scenarier med prososiale og antisosiale aktører (Hamlin et al., 2007; Holvoet et al., 2016; Margoni & Surian, 2018). Hamlin og kollegaer (2007) var de første til å bruke en eksperimentell metode der barnet aktivt viser sin preferanse for den prososiale eller antisosiale karakteren ved å manuelt velge en av karakterene. I dette første eksperimentet hadde karakterene form av små trefigurer med øyne, og handlingen i scenarioet barna fikk se var knyttet til at den ene figuren prøvde å komme seg opp en bakke. Senere replikerte og utvidet Hamlin og Wynn sine egne funn ved å ta i bruk hånddukker og ulike situasjoner der karakterene utøver målrettede handlinger (Hamlin & Wynn, 2011). Etableringen av en metode for å undersøke barns preferanser for prososial atferd ved hjelp av manuelt valg, «manual task», har generert mange nye studier. En gjennomgang av denne forskningen viser at barns preferanse for sosiale agenter er et veletablert empirisk funn (Margoni & Surian, 2018). Til tross for dette har en rekke forskere mislyktes i å replikere Hamlin og Wynns forskningsfunn (se Holvoet et al., 2016 for oversikt).

Problemstilling

Hovedtemaet for denne bacheloroppgaven er prososial atferd hos spedbarn, med utgangspunkt i Hamlin og Wynns eksperiment fra 2011. Problemstillingen er satt til: «I lys av teori og metodiske betraktninger, kan replikasjonsfeil av Hamlin og Wynns eksperiment fra 2011 vitne om overvurdering av barns vurdering av prososial atferd?» Eksperimentelle studier som bruker manuelt valg som metode har inkludert barn fra 5 mnd til 36 mnd. Med utgangspunkt i at Hamlin og Wynns studie fra 2011 undersøker fem og ni måneder gamle spedbarn, er alderen for gjengitt empiri og forskning i oppgaven begrenset til barnets to første leveår.

Begrepsavklaring

Prososial atferd

Prososial atferd kan defineres ved frivillig atferd som er ment å være til nytte for andre (Eisenberg et al., 2006, s. 646). Prososial atferd bør ikke forveksles med altruistisk atferd; atferd som bunner i uselvisk handling overfor andre. Med prososial atferd har man ingen krav til motivasjonen bak atferden. Atferden kan skyldes egoistiske eller andre grunner (Eisenberg et al., 2006, s. 646). Prososial atferd vil tolkes forskjellig basert på barnets alder, men ofte bruker vi begrepet i situasjoner hvor en person hjelper en annen. Tidlige uttrykk for prososial atferd kan for eksempel være forsøk på trøst i ulike former, eller å dele leker med en annen person (Tetzchner, 2012, s. 620). Mer avanserte uttrykk for prososial atferd, for eksempel å gi fra seg noe fremfor å dele, dukker ofte opp senere i utviklingsløpet (Packer, 2017, s. 227).

Altruisme

Altruisme blir ofte omtalt som en undergruppe av det mer generelle begrepet prososiale handlinger (Warneken & Tomasello, 2009). Altruisme kan defineres ved frivillig atferd ment til å være til nytte for andre. Atferden er indre motivert av verdier og mål, fremfor en forventning om sosiale belønninger eller unngåelse av straff (Eisenberg et al., 2006, s. 647). Motivasjonen bak atferd er vanskelig å måle hos de minste barna, det er derfor vanligere å bruke den bredere forståelsen og målbarheten som ligger i begrepet prososial atferd (Eisenberg et al., 2006, s. 647).

Moral

Moral brukes ofte som et paraplybegrep for en rekke andre begreper. Moraldanning kan defineres som grunnlaget vårt for å vurdere våre egne og andres handlinger i hvorvidt de er egosentriske og uten hensyn til andre, eller omsorgsfulle og rettferdige (Tetzchner, 2012, s. 607). Den tradisjonelle bruken av moralbegrepet forutsetter velutviklede kognitive ferdigheter, som dukker opp senere i utviklingsløpet. Jean Piaget kalte barn under fem år for egosentriske og mente at de ikke har kognitive forutsetninger for å foreta tilstrekkelige moralske vurderinger (Piaget, 1972 s. 37). Derfor har studier på moral tradisjonelt sett vært forbeholdt eldre barn og avfeid hos de aller minste (Van de Vondervoort & Hamlin, 2016). Likevel har studier som viser moralske skuespill, «morality play», til pre-verbale spedbarn, vist at de gjør moralske vurderinger allerede de første månedene. Skuespill av moralsk atferd innebærer å fremstille ulike scenarier for å tydeliggjøre forskjellen på prososial og antisosial atferd (Van de Vondervoort & Hamlin, 2016).

Empati

Definisjonen av empati varierer, men vi omtaler det ofte som en form for emosjonell respons som kommer av en forståelse av andres emosjonelle tilstand (Eisenberg et al., 2006, s. 647). Hos spedbarn er det vanlig å måle empati ved spedbarnets respons på andre barns uro, for eksempel reaksjon i form av gråt (Tetzchner, 2012, s. 621). Responsen er lik det vi oppfatter at den andre personen føler. Ofte forveksles empati med sympati. Sympati er en respons som kommer av perspektivtaking og som kan handle om medfølelse eller bekymring for en annen- uten at man nødvendigvis opplever det den andre personen føler (Eisenberg et al., 2006, s. 647).

Teori

Teorier om prososial atferd

Barnet er til alle tider sosialt. I sosiale kontekster, via interaksjoner med andre, legges grunnlaget for viktige elementer i utviklingen (Packer, 2017, s. 4). Det er lite snakk om prososial atferd de første tre månedene av barnets liv, likevel er det fokus på sosiale aspekter. Et eksempel på dette er sosiale smil, et fenomen som dukker opp i løpet av de to-tre første månedene av spedbarnets liv. På dette tidspunktet opplever man som forelder den første formen for gjensidighet i relasjonen til spedbarnet sitt (Packer, 2017, s. 162). Resultater generert fra studier på utviklingen av prososial atferd er veldig begrenset for spedbarn sammenlignet med det vi vet om ungdom og voksne (Eisenberg et al., 2006, s. 655). Det første leveåret er det ofte handlinger som vitner om å hjelpe eller trøste andre som er blant de første prososiale handlingene som observeres. Til tross for at denne typen prososial atferd observeres tidlig, er dette relativt sjelden atferd for de minste barna (Tetzchner, 2012, s. 635).

Tradisjonelt sett har teorier om barns moralske utvikling fokusert på eldre barn, blant annet Lawrence Kohlbergs kognitive utviklingsteori om tre nivåer for moralsk utvikling (Kohlberg, 1981; Kohlberg, 1984). Tidligere etablerte teorier, som Kohlbergs stadieteori, har ikke lyktes i å forklare de underliggende mekanismene for preferansen for prososial atferd. Foreløpig har heller ikke nyere forskning gitt gode svar på dette, det kan dog tilskrives den ferske interessen for forskningsfeltet (Holvoet et al., 2016). Moderne forskning på spedbarns prososiale preferanser dreier seg ofte rundt hvilke deler av spedbarns moralutvikling som er medfødt, et aktuelt spørsmål fordi atferden tilsynelatende dukker opp allerede de første månedene av utviklingsløpet. Blant dem som mener at spedbarns preferanse reflekteres av medfødte sosio-morale intuisjoner finner vi Hamlin og Wynn, som presenterer sine forskningsfunn som bevis for medfødte komponenter (Hamlin, 2013). På den andre siden, fra

et mer konstruktivistisk utgangspunkt, har flere forskere lenge argumentert for at sosiale evalueringer skapes gjennom erfaringer (se blant annet Geraci & Surian, 2011; Govrin, 2014). Selv om det er uenighet om opphavet til tidlige sosiale evalueringer, er det stor grad av konsensus blant forskere innen utviklingspsykologi i at spedbarn oppfatter forskjellen mellom en som handler prososialt og en som handler antisosialt (Holvoet et al., 2016).

Hoffmans teori om prososial moralsk utvikling

Det er flere som forsøker å forklare prososial moralsk utvikling som en sammensetning av medfødte og tillærte komponenter. Martin Hoffman er en av dem. I over 30 år har han forsket og produsert teorier som omhandler empati og prososial moralsk utvikling. I boka *Empathy and Moral Development: Implications for Caring and Justice* (Hoffman, 2000) presenterer Hoffman sin empatibaserte teori om utviklingen av moral. Teorien presenterer mennesket som predisponert for empati, og at dette utvikles til moden prososial handling gjennom en blanding av biologisk fundament, kognitiv utvikling og sosialisering. Det vide utgangspunktet for teorien bunner i tanker fra pionerer som Piaget, Freud og Kohlberg, som alle har satt sitt spor i teorier og forskning om moralutvikling. Hoffman argumenterer for at barnets empatiske affekt for andre utvikles i sammenheng med deres kognitive utvikling, og i oppfatningen av skillet mellom andre og en selv (Hoffman, 2000, s. 6). I teorien avgrenser Hoffman ulike stadier der spedbarnets tanker og kognitive oppfattelse av seg selv og andre danner grunnlaget for ulike former for prososial atferd, basert på andres empatiske nød, «distress» (Eisenberg et al., 2006, s. 654). Ifølge Hoffman er empati grunnlaget for menneskers bekymring og omtanke for andre- og dermed for prososial atferd. Empati er det som gjør sosiale interaksjoner mulig (Hoffman, 2000, s. 3).

Hoffman presenterer utviklingen som en serie på fem steg, med en gradvis overgang. Det første stadiet bygger på en nærmest automatisk og reaktiv respons i form av gråt. Reaksjonen kommer som en følge av at spedbarnet mangler evnen til å skille eget stress fra andres, og tolkes som den enkleste formen for global empati (Eisenberg et al., 2006, s. 654). På bakgrunn av dette vil spedbarnet reagere på andres stress som om det var deres egen, men gradvis vil evnen til å skille eget stress fra andres stress dukke opp. Likevel vil reaksjonen være den samme; spedbarnet skiller ikke mellom egne og andres indre tilstander, og vil derfor forsøke å hjelpe den andre i nød med det som ville trøstet dem selv (Hoffman, 2000, s. 6). Med tiden vil barnet forstå og skille mellom egne og andres indre tilstander, og utvikle empati for andre som går et steg videre fra det umiddelbare og situasjonsavhengige. Senere får barn en sympatisk tanke for andre, dette viser seg i atferd som i større grad er andreorientert, det vil

ofte omtaler som prososial atferd. Med andre ord er de første månedene av barnets liv preget av en selvfokusert og spontan form for empatisk respons, og den andre-orienterte, mer sympatiske, responsen dukker opp ved overgangen til barnets andre år (Hoffman, 2000).

Michael Tomasello

Michael Tomasello (2019, s. 220) presenterer utviklingen av spedbarnets prososiale atferd med utgangspunkt i evolusjonsteorien. Tomasello påpeker at det må finnes et tilgjengelig grunnlag hos barnet som danner en base for den videre utviklingen. Studier på aper, «great apes», har vist at de enkleste formene for prososial atferd, som å hjelpe eller å dele, er vanlig også hos dyr. Dette gjelder også utenfor familierelasjoner. Tomasello har et gjennomgående fokus på å studere aper for å sammenligne deres atferd med den som opptrer hos mennesker. Til tross for de mange likhetene mellom oss og apene, påpeker han at det er noen vesentlige forskjeller. Den viktigste forskjellen ligger i menneskets unike evne til å sette seg inn i andres perspektiver (Tomasello, 2019, s. 225) Sympatien for venner og nære slektninger, altså felles relasjoner eller aner, har med tiden utviklet seg til sympati med et bredt utvalg andre. I moderne tid har det utviklet seg til å gjelde de fleste man omgås med i den sosiale gruppen (Tomasello, 2019, s. 224).

Når det gjelder grunnlaget for utviklingen av prososiale handlinger er det ulike oppfatninger av hva som er mest sentralt. Tomasello, i likhet med Hamlin og Wynn, legger vekt på et medfødt grunnlag for denne utviklingen. Handlingene forutsetter en viss form for kognitiv forståelse og emosjonell utvikling, hvor empati og evne til perspektivtaking ofte blir trukket frem. Tetzchner (2012, s. 621) trekker fram empati som en av de viktigste forutsetningene. Generelt er forskning relativt samstemt i konklusjonen om at sympati, og dels empati, er positivt relatert til prososial atferd (Eisenberg et al., 2006, s. 688). Antagelig den første formen for sympati hos spedbarn er hvordan de trøster andre i nød, typisk ved å være nær vedkommende, vise ekstra oppmerksomhet, og i noen tilfeller ta på. Studier viser at spedbarn vil trøste andre gråtene spedbarn, og tydelig emosjonelt opprørte voksne, allerede innen det første året. Når barnet nærmer seg sitt andre år vil instrumentell hjelp og aktiv deling av ressurser bli mer vanlig (Tomasello, 2019, s. 224).

Metoder for å studere prososial atferd og sosial evaluering

Det er tre kontekstavhengige hovedkategorier av prososial atferd: instrumentell hjelp, empatisk, og altruistisk atferd. Empatisk vil være emosjonsbasert, ofte i form av trøst, og

altruistisk handler ofte om deling av ressurser. Instrumentell hjelp innebærer å utføre en handling for den andre parten (Svetlova et al., 2010). Hva som kategoriseres som prososiale handlinger og atferd forandrer seg stadig, helt fra spedbarnets første måneder og gjennom barne- og ungdomsårene. Årsakene til endringene er sammensatt, men aldersrelaterte erfaringer i sammenheng med kognitive, sosiale, emosjonelle og fysiske aspekter trekkes fram som viktig (Eisenberg et al., 2006).

Warneken og Tomasello (2009) har fokusert på forskning hvor barnet er aktivt deltagende, ofte kalt førstepersons forskning. Eksperimentene baserer seg på at deltageren, barnet, observerer at en voksenperson forsøker å nå et mål som vedkommende ikke klarer. Barnet har muligheten til å delta i situasjonen for å hjelpe personen med å nå målet sitt. Eksperimentet baserer seg på antagelsen om at barnet har et ønske om å utføre prososial atferd i form av instrumentell hjelp. I en konstruert situasjon henger den voksne opp klær ved hjelp av klesklyper og mister den ene klesklypen på bakken. Barnet observerer at den voksne ikke klarer å få tak i klypen, og hjelper til ved å plukke den opp og gi den tilbake. I en alternativ situasjon prøver voksenpersonen å legge en bunke med blader i et skap som er innen barnets rekkevidde. Den voksne klarer ikke å åpne skapdørene med hendene fulle, barnet hjelper derfor til med å åpne skapdøren.

I kontrast til førstepersons forskningen har man forskning som baserer seg på observasjon av andres handlinger, kalt tredjepersons forskning. Forskningen som fokuserer på barns tidlige utvikling av en moralsk sans bruker ofte manuelt valg-paradigmet, «manual choice». I forskningen blir spedbarnet presentert for et dukketeater som viser en type skuespill for moralske handlinger ved hjelp av dukker. Målet med skuespillet er å skape en troverdig fremstilling av skillet mellom prososiale og antisosiale handlinger. En karakter, protagonisten, forsøker å oppnå et mål- men trenger hjelp for å nå målet. Spedbarnet blir vist to situasjoner der protagonisten vekselvis får hjelp, og blir hindret, av to ulike karakterer. Via en prosess med tilvenning, «habituering», blir spedbarna vant med det som foregår på scenen. I siste fase av eksperimentet blir spedbarna presentert med karakterene og skal foreta et valg mellom de to dukkene; den som representerer prososiale, og den som representerer antisosiale handlinger (Hamlin & Wynn, 2011).

Hamlin og Wynn: spedbarn foretrekker prososial over antisosial atferd

Hamlin et al. (2007) har utført en rekke eksperimenter for å teste ut hvordan barnets sosiale ferdigheter kan evalueres via barnets preferanser. Eksperimentene baserer seg på tidligere forskning av blant annet Warneken og Tomasello (2006), og Kelly et al. (2005), som

har vist at spedbarns sosiale preferanser påvirkes av hvordan andre mennesker oppfører seg mot en tredjepart. Studien til Hamlin og Wynn fra 2011 beskriver to separate eksperimenter basert på objekt-orienterte handlinger; et hvor målet er å hente et objekt som er mistet, og et annet hvor målet er å åpne en boks for å få ut en leke (Hamlin & Wynn, 2011). Sistnevnte er fokus for denne oppgaven. Her blir spedbarna plassert på omsorgsgivers fang for å observere to ulike situasjoner av henholdsvis prososial og antisosial atferd. Protagonisten, en dukke, forsøker å åpne en gjennomsiktig plastboks for å få ut en fargerik leke. Dukken sliter med å åpne boksen alene. I situasjonen med prososial atferd kommer en «hjelper» til unnsetning, og dukken får opp boksen sammen med hjelperen. I den alternative situasjonen får dukken besøk av en «hindrer» på scenen. Her blir dukken hindret i forsøket på å åpne boksen når den anti-sosiale karakteren hopper på, og dermed smeller boksen igjen (Hamlin & Wynn, 2011).

Prosedyren for eksperimentet består av ulike deler. Den første fasen går ut på at spedbarnet skal bli vant til boksen med leken. Forskeren uttrykker enkle og engasjerende fraser samtidig som boksen ristes på, og åpnes opp, for å vise fram leken. Neste fase kalles habituerings-fasen og innebærer at spedbarnet blir plassert på fanget til omsorgsgiver for å være vitne til skuespillet på scenen. Svarte scenetepper rundt scenen sørger for minst mulig distraksjoner. Forskeren sørger for å være bak sceneteppet med kun hendene fremme, slik at han ikke synes. Bakerst på scenen er det plassert to hånddukker som skal forestille katter, de er plassert i hvert sitt hjørne. Midt på scenen ligger boksen med leken i. Omsorgsgiver har fått instruksjoner på forhånd om å sitte helt rolig, og ikke påvirke oppmerksomheten til barnet.

Tredje prosedyre beskriver de sosiale forholdene ved eksperimentet. Når forestillingen begynner, forflytter protagonisten seg fra bakre del av scenen og fram til den gjennomsiktige boksen. Protagonisten lener seg ned og kikker inn i boksen to ganger, så hopper han til det fremre hjørnet av boksen. Fire ganger forsøker protagonisten å åpne boksen alene, uten hell. Under det femte forsøket forflytter en av de to dukkene seg fram til boksen, på motsatt side av protagonisten. I scenarioet med prososial atferd vil hjelperen ta tak i lokket på boksen og åpne den sammen med protagonisten. Så fort boksen er åpen løper hjelperen av scenen, og protagonisten løfter leken ut av boksen. I scenarioet med antisosiale handlinger vil hindreren hoppe på hjørnet av boksen samtidig som protagonisten forsøker å åpne boksen, og dermed smeller den igjen. Det resulterer i at protagonisten hopper av boksen og senker hodet. Begge scenarioene varer i ca. 15 sekunder og spedbarnet blir eksponert for de to scenarioene vekselvis. Det er satt noen krav for barnets tilvenning til de to fasene, altså til når man tolker det som at spedbarnet har fått med seg det som skjer på scenen. Kriteriene for tilvenning var hvor lenge barnet så på figurene på scenen etter at handlingen stoppet. Tiden barnet fortsatte å

se ble registrert, og når barnet så bort i 2 sekunder ble sceneteppet senket. Når seertiden under tre påfølgende forsøk var mindre enn halvparten av seertiden som ble registrert på de tre første forsøkene, eller at spedbarnet hadde vært vitne til totalt 14 forsøk, betraktet man barnet som habituert (Hamlin & Wynn, 2011).

I siste fase av prosedyren får spedbarnet velge mellom de to dukkene. Omsorgsgiver får beskjed om å lukke øynene og snu stolen sin 90 grader, slik at barnet vender vekk fra scenen. En annen forsker, som ikke er kjent med hvilken av dukkene som utførte de ulike handlingene, holder fram de to dukkene for spedbarnet. Når spedbarnet har sett på de to ulike dukkene og møtt blikket til eksperimentøren, blir dukkene flyttet innen rekkevidde for spedbarnet. Spedbarnets valg blir tolket ved den dukken barnet først tar på med hensikt og samtidig som barnet ser på dukken. Deltagerne i eksperimentet var fem og ni måneder gamle spedbarn. 16 av spedbarna var ni måneder gamle, og 18 av barna var fem måneder gamle. For å sikre at spedbarnets preferanser kan tilskrives det sosiale aspektet og ikke kun det fysiske ved eksperimentet, ble det utført et kontrolleksperiment på et annet utvalg. Her ble en livløs, mekanisk tang satt til å utføre de samme fysiske handlingene som dukkene hadde gjort i det originale eksperimentet. Samme antall spedbarn per aldersgruppe var deltagere i kontrolleksperimentet med den livløse gjenstanden. Ytterligere syv deltagere ble ekskludert fra eksperimentet av ulike grunner.

25 av de 34 spedbarna foretrakk dukken fra den prososiale situasjonen, nesten 75% av deltagerne. Resultatet var tilnærmet likt for de to aldersgruppene. I kontrast til dette var det kun 11 av de 34 spedbarna som valgte den prososiale hendelsen i kontrolleksperimentet. Basert på resultatene fra eksperimentet presenterer Hamlin og Wynn funnene som bevis for at preverbale spedbarn gjør en vurdering av individer kun basert på deres handlinger overfor andre. Mer spesifikt: at spedbarn foretrekker individer som handler med prososial fremfor antisosial atferd mot en tredjepart (Hamlin & Wynn, 2011). Wynn og hennes medarbeidere har funnet ut at preferansen for prososiale over antisosiale individer forekommer i en rekke forskjellige situasjoner og i ulike former for moralske skuespill. Wynn argumenterer for at dette kan brytes ned til to komponenter; en tiltrekning til prososial karakter, men også en frastøtning til antisosial karakter (Wynn, 2009). Funnene støtter ideen om tidlig utvikling av moralske vurderinger hos spedbarn, og forskernes oppfatning om at sosial evaluering har en medfødt komponent (Hamlin et al., 2007). Funnene står i kontrast til det tradisjonelle utviklingspsykologiske synet på moral som utelukkende tillært, et syn som er godt presentert i etablerte teorier om moralutvikling.

Replikasjonsforsøk av Salvadori og kollegaer

Studier de siste årene viser at fra barn først har evne til å gripe etter noe, ved rundt fem måneders alder, foretrekker de hjelperne over hindrerne i et bredt spekter av tester (Salvadori et al., 2015). Til tross for dette har en rekke forskere mislyktes i å replikere resultatene til Hamlin og Wynn fra 2011. I en artikkel av Salvadori et al. (2015) presenteres det to forsøk på replikasjon av eksperimentet til Hamlin og Wynn, uten hell. I det første forsøket på replikasjon utførte forskerne eksperimentet så likt som mulig den originale studien. Beskrivelsen av Hamlin og Wynns metode for eksperimentet ble forsøkt utført så likt som mulig i alle delene av prosedyren; fra gjenkjennelsesfasen hvor forskeren viser fram boksen og leken, i habituerings-fasen, og ved valgprosedyren (Salvadori et al., 2015). 24 ni måneder gamle spedbarn deltok i studien.

I eksperiment to ble det gjort noen modifikasjoner i utførelsen av eksperimentet, med innspill fra de originale forskerne for best mulig resultat (Salvadori et al., 2015). I likhet med det første forsøket deltok 24 ni måneder gamle spedbarn i eksperimentet. Modifikasjonene innebar blant annet at plastboksen ble byttet ut med en annen plastboks. Dukkene ble også endret. I første forsøk var protagonisten en løve, og de to andre dukkene var hunder. I forsøk nummer to var protagonisten byttet ut med en elefant, og de andre dukkene med katter. Etter innspill fra Hamlin ble det festet klistremerker av forskjellige dyr på de svarte sceneteppene. Det ble også installert et nytt kamera for å få bedre oversikt over spedbarnets reaksjoner. Det ble lagt til en tilvenningsfase hvor sceneteppet ble lukket og åpnet noen få ganger for at spedbarnet skulle bli vant til det. Selve observasjonen av skuespillet, habituerings-fasen, var tilnærmet lik i de to eksperimentene.

Noen endringer ble gjort i utvelgelsesfasen. Foreldrene fikk instruksjoner på forhånd til hvordan barnet skulle sitte, og hva foreldrene selv skulle gjøre. Forskeren går ut med bamsene skjult bak på ryggen. Foreldrene snur stolen 90 grader slik at barnet vender bort fra scenen. Når forskeren ser at barnet sitter korrekt, bøyer han seg ned én meter fremfor barnet og sier «hei», etterfulgt av barnets navn. I likhet med det originale eksperimentet skal barnet ha øyekontakt med forskeren. Videre må forskeren sørge for at barnet har sett begge dukkene før han strekker hendene frem, slik at dukkene er i rekkevidde for barnet. For at det skal telle som et valg må spedbarnet se på dukken samtidig som han eller hun strekker seg etter den. Dersom barnet ikke har foretatt et valg innen 60 sekunder, utfører forskeren prosessen på nytt. Dersom det ikke blir foretatt et valg andre gang, blir barnet ekskludert fra eksperimentet.

De to eksperimentene mislyktes i sitt forsøk på å replikere funnene fra den originale studien, selv med modifikasjoner. I den originale studien fra 2011 var det ca. 75% av

spedbarna som uttrykte preferanse for hjelperen over hindreren. I det første forsøket på replikasjon var tallet 63%, uten modifikasjoner. I eksperiment to var resultatet 50%, med modifikasjoner. Forskerne legger fram to potensielle faktorer som kan være årsaken til de mislykkede forsøkene: metodologiske forskjeller, eller at effektstørrelsen er mindre enn de først antok (Salvadori et al., 2015).

Resultater

Tabell 1

Oversikt over forskningsartikler som har undersøkt barns preferanse for prososial atferd ved hjelp av enkle sosiale scenarier. Studier er rangert i kronologisk rekkefølge etter publikasjonsdato.

Forfattere (land)	År for publikasjon	N	Alder oppgitt i måneder	Sosialt scenario	Målt ved	Stimuli brukt, type dukke	Avstand fra scene/skjerm	Hovedfunn
Hamlin et al. (USA)	2007	12	6	Klatre opp en bakketopp	Manuell utvalgelse: barnet strekker seg etter én dukke	Karakterer av tre-blokker med påklistrede øyne (3D)	165 cm	Preferanse for prososial
		16	10					Preferanse for prososial
		8	6					Preferanse for prososial (over nøytral)
		8	10					Preferanse for prososial (over nøytral)
Hamlin et al. (USA)	2010	12	3	Klatre opp en bakketopp	Visuell preferanse: registrert seer-tid	Karakterer av tre-blokker med påklistrede øyne (3D)	165 cm	Preferanse for prososial
		12	3					Ingen preferanse

Hamlin & Wynn (Canada, USA)	2011	18	5	Åpne en boks for å få ut en leke	Manuell utvelgelse: barnet strekker seg etter én dukke	Hund (protagonist), grå og oransj katt (3D)	165 cm	Preferanse for prososial (over antisosial)
		16	9					Preferanse for prososial (over antisosial)
		12	5	Hente en ball som er mistet	Preferanse for prososial (over antisosial)			
		12	3		Visuell preferanse: registrert seer-tid	For barna på 3 mnd: Hvit og svart katt (protagonist), kaniner med oransj og grønn t-skjorte (3D)		Preferanse for prososial (over antisosial)
Scarf et al. (Frankrike)	2012	16	10	Klatre opp enn bakketopp	Manuell utvelgelse: barnet strekker seg etter én dukke	Karakterer laget av tre-blokker (3D)	165 cm	Preferanse for prososial
		16	10					Preferanse for antisosial
		16	10					Ingen preferanse
Hamlin (Canada)	2013	16	5	Åpne en boks for å få ut en leke	Manuell utvelgelse: barnet strekker seg etter én dukke	Ku i gul t-skjorte (protagonist), griser kledd i grønn og blå t-skjorte (3D)	Ikke spesifisert	Ingen preferanse
		16	8					Preferanse for prososial
		16	5					Ingen preferanse

		16	8					Preferanse for prososial
Hamlin (Canada)	2014	24	6-11	Klatre opp en bakketopp	Manuell utvelgelse: barnet strekker seg etter én dukke	Film av karakterer laget av tre- blokker med påklistrede øyne (2D)	200 cm fra skjerm	Preferanse for prososial
		24	6-11					Ingen preferanse
		25	6-11					Preferanse for prososial
		25	6-11					Ingen preferanse
Salvadori et al. (Ungarn)	2015	24	9	Åpne en boks for å få ut en leke	Manuell utvelgelse: barnet strekker seg etter én dukke	Forsøk 1: løve (protagonist), hunder	100 cm	Ingen preferanse
		24	9					Forsøk 2: Elefant (protagonist), katter
Cowell & Decety (USA)	2015	54	12-24	Klatre opp en bakketopp	Manuell utvelgelse: barnet strekker seg etter én dukke	Geometriske figurer (2D)	Ikke spesifisert	Ingen preferanse
Schingloff et al.	2020	32	14-16	Klatre opp en bakketopp	Manuell utvelgelse: barnet strekker seg etter én dukke	Geometriske figurer (2D)	60 cm	Ingen preferanse

Diskusjon

Oppsummering av funn

Tabell 1 gir en oversikt over forskningsartikler som undersøker barns preferanse for prososial atferd, publisert etter 2007. Artiklene i tabellen er oppført etter kronologisk rekkefølge, med en kolonne for hovedfunnene ved hvert eksperiment. Preferansen er målt ved hjelp av tre ulike sosiale scenarioer. Tabellen gir en oversikt over antall deltagere i hvert eksperiment, N , samt spedbarnets alder oppgitt i antall måneder. I tillegg presenteres en oversikt over hvordan preferansen er målt, oppgitt i seer-tid eller manuell utvelgelse. Informasjon om hvorvidt det er brukt dukker eller geometriske figurer i eksperimentene er oppgitt for å få en oversikt over noen metodiske forskjeller som drøftes i diskusjonsdelen. Sceneavstand er oppgitt av samme grunn. Spørsmålet man kan stille seg, i lys av de diskuterte replikasjonsfeilene av Hamlin og Wynns eksperiment, er hvorvidt de feilslåtte forsøkene vitner om en overvurdering av barns tidlige prososiale atferd. Tabell 1 viser oversikt over hovedfunn i en rekke replikasjonsforsøk av ulike sosiale scenarioer, inkludert de Hamlin og Wynn selv har utført. Vellykket replikasjon, i form av en preferanse for prososial (over antisosial eller nøytral atferd), er i størst grad å finne i Hamlin og Wynns egne eksperimenter, med noen få unntak.

Spedbarnets alder

Tabell 1 viser at de representerte studiene har et stort aldersspenn i utvalget, med deltagere på mellom tre og tjuetvåne måneder. Det er ingen tvil om at det skjer store endringer i utviklingen fra barnet er tre måneder og til det fyller to år. Foruten aspektet relatert til målbarhet er det tilsynelatende ingen endringer i eksperimentene tilpasset de ulike aldersgruppene, verken i de sosiale scenarioene eller ved utførelsen av eksperimentet. Blant de presenterte eksperimentene er det Cowell og Decety (2015) og Schlingloff et al. (2020) som har utført eksperimenter på de eldste barna; henholdsvis 12-24 og 14-16 måneder gamle. Begge eksperimentene konkluderte med at det ikke fantes en preferanse for prososial atferd i deres utvalg. Det er vanskelig å si noe om hvorvidt utfallet har å gjøre med metodiske faktorer, eller om eventuelle andre faktorer kan ha en påvirkning. Store forandringer i barnets utvikling og forståelse av verden skjer i livets første måneder, det er derfor nærliggende å tenke at alder kan ha mye å si for utfallet av eksperimentet. Hoffmans teori om moralsk utvikling relatert til prososial atferd er sentrert rundt utviklingen av selv-andre differensiering. Hoffman hevder at spedbarnets første måneder er preget av at barna er selvfokuserte, og at de

vanskelig skiller mellom seg selv og andre. Teorien om global empati, grunnlaget for det første steget i Hoffmans teoretiske modell, har generert noe empirisk støtte. Forskning på spedbarns globale empati har undersøkt reaktiv gråt og bekreftet at dette er en spontan reaksjon som følge av at spedbarnet ikke kan skille sin egen opplevelse av stress, «distress», fra andres (Eisenberg et al., 2006, s. 655). Hoffman (2000, s. 119) påpeker dog at spedbarn på mellom 8 og 9 mnd vil føle seg opprørte når deres egne intensjonelle handlinger får andre til å gråte, basert på empatisk omtanke for andre. Hoffman mener altså at empati er til stede ved tidlig alder, men at responsen likevel ikke kommer som følge av at barnet oppfatter at den andre parten er lei seg.

Hoffman påpeker videre at barnets emosjonelle reaksjoner det første året er begrenset til fortrinnsvis preverbale empatiske reaksjoner, og at det er tydelig at handlingene spedbarna utfører i respons på andres negative emosjonelle tilstander er de samme som barnet søker til for å roe seg ned når de selv er opprørt (Hoffman, 2000, s. 68). De første stegene i Hoffmans teoretiske modell samsvarer i beskrivelsene av barnets reaksjoner, selv om motivasjonen bak reaksjonen endres gradvis ettersom barnet opplever skillet mellom seg selv og andre. Man kan forstå de første stegene som gradvise og lite merkbare endringer, frem til det Hoffman beskriver som ekte empatisk ubehag, «veridical empathic distress», hvor barnet enser at andres følelser og tanker er forskjellig fra deres egne (Hoffman, 2000, s. 6). Hoffmans beskrivelse av barnets tidlige responser kan tolkes i samsvar med evolusjonsteoretisk fokus på medfødte deler av empatisk utvikling, likt som i Hamlin og Wynns forståelse av sosial evaluering som delvis medfødt.

Basert på Hoffmans beskrivelse av de første stegene kan det argumenteres for at selv-andre differensieringen ikke trenger å være til stede for at spedbarnet skal ha en reaksjon på handlinger som er utført mot en tredjepart. Likevel er det lettest å knytte Hoffmans teorier til barnets reaksjoner på antisosiale, heller en prososiale, handlinger. Basert på Hoffmans teori skulle man kanskje tenke at barnet opplever en frastøting til de antisosiale handlingene basert på empati for protagonisten, til tross for at handlingene ikke utføres mot barnet selv. Det er dog flere begrensninger ved eksperimentene som gjør det vanskelig å undersøke dette. De ulike eksperimentene med moralsk skuespill, utført av hånddukker, legger antagelig noen begrensninger for hvordan spedbarnet opplever det sosiale ved de konstruerte situasjonene. Det er for eksempel ingen tydelig emosjonell reaksjon hos protagonisten i de antisosiale situasjonene. Kan det være at barnets reaksjon i noen tilfeller uteblir fordi det ikke blir gitt en tydelig emosjonell reaksjon til de antisosiale sekvensene av skuespillet? Det kan i tillegg være en mulighet for at eksperimentene som utføres ved bruk av tre-blokker har vanskeligere for å

vekke empatiske reaksjoner hos spedbarna. De håndholdte dukkene kan oppleves som at de i større grad har menneskelige egenskaper, fordi de beveger seg.

Warneken og Tomasello (2009) undersøkte barns hjelpeatferd, instrumentell hjelp, i ulike førstepersons eksperimenter. Bruk av instrumentell hjelp som metode legger noen naturlige begrensninger for alderen på deltagerne; det forutsetter blant annet at barna er gamle nok til å både gå og gripe, og utelater dermed de aller minste barna. Eksperimenter utført av Warneken og Tomasello tyder likevel på at prososial atferd, spesifikt altruistisk atferd, finner sted tidlig i livsløpet. Barn på 18 mnd handler med spontan hjelpeatferd i en rekke ulike førstehånds eksperimenter. I motsetning til dette utførte barna på 14 mnd kun hjelpeatferd i «ute av rekkevidde»-situasjoner, som i situasjonen hvor den voksne mister en klesklype. I situasjonen med skapdøren viste de 14 mnd gamle barna derimot ingen tegn til hjelpeatferd. Warneken og Tomasello presenterer funnene som tegn på at skap-situasjonen er mer kognitivt krevende og forutsetter at barnet gjør en avansert tolkning av hva som kreves i situasjonen (Warneken & Tomasello, 2009).

Funnene gjort av Warneken og Tomasello kan tyde på at det finnes viktige utviklingsmessige forskjeller for barn på 14 og 18 måneder. Likevel er funnene deres konsistente når det kommer til at barn fra 14 til 18 måneder utfører spontan hjelpeatferd i en rekke situasjoner når de oppfatter at en person sliter med å nå målet sitt (Warneken & Tomasello, 2009). Dette strider med funnene gjort av Cowell og Decety (2015) og Schlingloff et al. (2020) som undersøkte preferansen for prososial atferd i samme aldersgruppe, uten å finne noen preferanse. Man kan spørre seg om det er det faktum at barna får være aktivt deltagende i eksperimentet som gjør at de tidligere utfører prososial atferd i Warneken og Tomasellos eksperimenter, enn de uttrykker preferanse for samme atferd i observasjonsstudiene til Hamlin og Wynn. En annen faktor kan være at det er ekte mennesker involvert i førstepersons eksperimentene.

Det sosiale aspektet

Det sosiale aspektet ved eksperimentene er også verdt å nevne. Ingen av de presenterte artiklene bruker ekte mennesker i sine eksperimenter, en viktig del av eksperimentene er derfor å konstruere gode og tydelige sosiale situasjoner slik at man kan være sikker på at man måler det man ønsker å måle: en preferanse for prososial atferd. Eksperimentene forutsetter at spedbarn tillegger dukkene og figurene sosiale egenskaper, og tror på de sosiale situasjonene som skapes. Hamlin og Wynn har i sine eksperimenter påvist en preferanse for prososial atferd ved bruk av dukker, men også ved bruk av karakterer laget av tre-blokker med

påklitrede øyne. I andre eksperimenter, (se Cowell & Decety, 2015; Schlingloff et al., 2020), er det brukt geometriske figurer vist på skjerm. I begge eksperimentene konkluderte forskerne med at det ikke var noen preferanse. Det er vanskelig å si hvilke av variasjonene som utgjør en endring i resultatet. Kan det være elementer ved bruk av skjerm som gjør det vanskeligere for spedbarn å skille mellom de sosiale scenarioene, eller er det elementer ved de geometriske figurene som ikke klarer å skape en troverdig sosial samhandling? Når det gjelder bruk av figurer og tre-blokker kan det være flere ting som påvirker spedbarnets preferanse. Det er mulig at noen figurer ser mer naturtro ut enn andre, eller at for eksempel runde former minner mer om ansikter for spedbarna.

En annen side ved det sosiale aspektet er hvorvidt det tydeliggjøres at protagonisten blir berørt av de prososiale og anti-sosiale handlingene. I de ulike scenarioene med prososiale hendelser er det tydelige forsøk på å vise at figurene, eller dukkene, blir glade eller opprømte når de får hjelp av en tredjepart. For eksempel i Hamlin og Wynns scenario hvor protagonisten skal komme seg opp en bakketopp, der de animerte figurene hopper når de får hjelp til å komme seg opp på toppen av bakken. I scenarioet hvor dukken prøver å åpne en boks for å få ut en leke, reagerer dukken med å ta ranglen ut av boksen og riste på den når tredjeparten har hjulpet til med å åpne boksen. I de sosiale scenarioene som viser anti-sosiale handlinger er det derimot vanskeligere å se at protagonisten blir berørt av handlingene, eller av mangelen på å oppnå målet sitt. Under «klatre opp en bakketopp»-paradigmet blir protagonisten dyttet ned bakketoppen av den anti-sosiale figuren, som resulterer i at protagonisten blir stående stille og uttrykksløs i bunnen av bakken. Det er dermed vanskelig å se at figuren blir berørt av hendelsen. I dette paradigmet er det brukt tre-klosser eller geometriske figurer, dette kan forklare hvorfor det er vanskelig å gi uttrykk for tristhet eller skuffelse i disse scenarioene.

Metodiske forskjeller

Eksperimenter utført av Hamlin og Wynn

Felles for eksperimentene utført av Hamlin og Wynn er at alle forsøkene, foruten eksperimentet utført av Hamlin i 2014, utfører det sosiale scenarioet som et ekte dukketeater. I kontrast til dette finner vi eksperimentene som viser sosiale scenarioer på skjerm, altså i 2D. Hamlin og Wynn benytter seg i størst grad av manuell utvelgelse, «reaching behaviour», i eksperimentene. Unntaket er eksperimentene utført i 2010 og 2011 hvor deler av, eller hele utvalget, består av tre måneder gamle spedbarn. Her blir preferanse målt ved registrert seertid. Også her finner forskerne en preferanse for prososial atferd i to av de totalt tre forsøkene

utført på denne aldersgruppen. Der det er oppgitt virker det som Hamlin og Wynn har satt en standard på 165 cm for avstanden mellom eksperimentet og spedbarnet.

Scarf og kollegaer

I studien utført av Scarf og kollegaer ble originaleksperimentet forsøkt replikert med samme betingelser. Eksperimentene genererte tvetydige funn, og førte til at forskerne konkluderte med at den tilsynelatende tilstedeværende preferansen for prososial atferd handler om enkle assosiasjoner framfor sosiale vurderinger (Scarf et al., 2012). Scarf og kollegaer (2012) var de første til å sette spørsmålstegn ved om eksperimentet faktisk målte det som ble påstått, og følgende om det faktisk finnes en preferanse for prososial atferd hos spedbarn. Forskerne kritiserte metoden bak Hamlin og Wynns «Climbing a hill»-paradigme, som innebærer en video av animerte figurer som prøver å komme seg opp en bakketopp. Kritikken gikk ut på at den prososiale atferden kan assosieres med positiv perseptuell oppfattelse, og ikke det sosiale ved handlingen. Dette er fordi den prososiale agenten utfører en type hopping, «bouncing», som spedbarna kan finne underholdende i seg selv, uavhengig av om den er knyttet til prososial eller antisosial atferd (Scarf et al., 2012). Antagelsen ble senere tilbakevist av Hamlin og kollegaer (se Hamlin et al., 2012).

Salvadori og kollegaer

De tidligere omtalte replikasjonsforsøkene gjort av Salvadori og kollegaer (2015) blir spesielt relevante fordi betingelsene for eksperimentene er så like det originale. I tillegg har forskerne fått veiledning til modifikasjoner av Hamlin og Wynn i den andre delen av eksperimentet. Utvalget på 24 barn i hvert av eksperimentene er større enn i Hamlin og Wynns eksperimenter. Preferansen er målt ved manuell utvelgelse, og det er brukt forskjellige typer dukker i de to eksperimentene. Til forskjell fra det originale eksperimentet er avstanden fra spedbarna til scenen forminsket fra 165 til 100 cm. Salvadori og kollegaer (2015) trekker selv fram to typer faktorer som kan forklare hvorfor forsøket på replikasjon mislyktes. Den første er metodiske ulikheter; for eksempel i prosedyre, bruk av materialer eller i populasjonen som ble testet. Den andre årsaken kan være at effektstørrelsen er mindre enn først antatt (Salvadori et al., 2015).

Når det gjelder metodiske ulikheter er det mange små detaljer, tilsynelatende ubetydelige, som kan vike fra det originale eksperimentet. Salvadori og kollegaer viser til en modifikasjon av det originale eksperimentet; de ba omsorgsgiver holde øynene lukket under

hele forsøket. Endringer som denne er lett å avvise som ubetydelig, men det er vanskelig å kontrollere for hva de små differansene har av påvirkning på det endelige utfallet. Forskerne stiller seg nøytrale til hvorvidt denne endringen hadde noen betydning for spedbarnas prestasjoner (Salvadori et al., 2015). Videre vil metodiske forskjeller være uunngåelig som følge av at replikasjonsforsøkene er utført på et annet laboratorium og i et annet land enn originalstudien. Forskjeller i laboratoriet innebærer blant annet størrelsen på scenen, andre typer dukker og avstand fra scenen til spedbarna som deltar. I tillegg er populasjonen endret fra amerikanske til ungarske spedbarn.

Utvalg

Utvalg er et aktuelt punkt for diskusjon når det kommer til forskjellene i det originale eksperimentet og replikasjonsforsøkene. Man kan argumentere for at det er vanskelig å konkludere med om studien utført av Hamlin og Wynn har et representativt utvalg, da det er få deltagere i eksperimentet. Studiene med større utvalg (se blant annet Cowell & Decety, 2015; Salvadori et al., 2015; Schlingloff et al., 2020) fant ingen preferanser for prososial atferd. Det er dessuten påfallende at det er ekskludert mange deltagere fra studiene utført av Hamlin og Wynn. I studien fra 2007 ble 14 deltagere ekskludert, nesten én tredjedel av det totale utvalget. 16 deltagere ble ekskludert fra studien fra 2010, og 7 fra studien i 2011. Fra eksperimentene utført av Hamlin ble det ekskludert 15 fra 2013-eksperimentet og 30 deltagere fra 2014-eksperimentet. Forskerne oppgir flere grunner til at deltagerne blir ekskludert fra studiene; at barna er urolige, feil i prosedyre, tekniske feil, at barnet ikke foretar et valg av dukkene, og foreldrenes innblanding oppgis som de vanligste årsakene til ekskluderinger. Hva som defineres som feil i prosedyre og tekniske feil blir ikke presisert. Flere av spedbarna blir ekskludert på bakgrunn av at de ikke foretar et valg av dukkene i utvelgelsesprosessen, man kan stille seg spørsmålet om det er riktig å ekskludere spedbarna basert på dette. Kan fraværet av valg bety at barnet ikke har noen uttrykt preferanse for den prososiale atferden over den antisosiale?

Målbarehet

Elementene ved målbareheten er viktige deler av eksperimentene. I eksperimentene utført av Kiley Hamlin et al. (2010), Hamlin og Wynn (2011) er registrert seer-tid, «looking time», brukt i utvelgelsesprosessen. Kiley Hamlin et al. (2010) påpeker at utvelgelsesmetode hvor barnet selv må strekke seg etter valgfri dukke blir for avansert for 3 måneder gamle

spedbarn. Registrert seer-tid som utvelgelsesmetode baserer seg på at spedbarn vil vie størst visuell oppmerksomhet basert på preferanse, og dermed se lengst på den ene av to typer stimuli som presenteres samtidig. Problemet ved denne formen for visuell måling er at det kan være en rekke grunner til at spedbarn foretrekker en type visuell stimuli framfor en annen, det trenger ikke nødvendigvis å vitne om en foretrukkenhet for den prososiale atferden (Kiley Hamlin et al., 2010). Som tidligere nevnt var Scarf et al. (2012) blant de første til å sette spørsmålstegn ved målingene; de foreslo at den antatte preferansen for prososial atferd heller skyldes en enkel form for positiv perseptuell oppfattelse. Noen studier tyder på at sosial preferanse korrelerer med visuelle preferanser (se blant annet Kinzler et al., 2007), men fenomenet er ikke tilstrekkelig undersøkt innen forskningsparadigmet. Spørsmålet blir også om det i de nevnte eksperimentene er snakk om feil ved målbarhet, eller om spedbarna er for unge for å gi uttrykk for en prososial preferanse ved 3 måneder.

Perspektiver på metodiske faktorer

Det kan tenkes at det er viktige metodiske faktorer som spiller inn på resultatet som ikke enda har fått tilstrekkelig oppmerksomhet. Avstand fra scenen kan være en slik faktor. De første ukene av barnets liv er synet og perseptuell fokusering sosialt orientert (Hyvärinen et al., 2014). Det vil si at synet dreier seg om gjenkjennelse av omsorgsgivers ansiktsuttrykk og bevegelser (Hyvärinen et al., 2014). Forskere er uenige i hvor tidlig i utviklingsløpet, og i hvilke sammenhenger, spedbarn oppfatter objekter og tilføyer disse objektene egenskaper. Hyvärinen et al. (2014) påpeker at spesialister varierer i sin oppfatning av hva spedbarn ser, oppfatter og gjenkjenner visuelt. Hamlin og Wynn har gjennomgående brukt avstanden 165 cm mellom scenen og spedbarnet i sine eksperimenter.

Årsaksforklaringen bak dette har ikke blitt inkludert i deres ellers utfyllende metodiske forklaringer. Et unntak i avstand er gjort av Hamlin (2014) i et eksperiment som involverer skjerm, hvor avstanden er satt til 200 cm.

I replikasjonsforsøkene utført av Salvadori og kollegaer (2015) er avstanden minsket til 100 cm, også i dette tilfellet uten begrunnelse for valget. Forskerne påpeker heller ikke at dette er en metodisk forskjell ved eksperimentet. Som leser kan man derfor lure på hvorvidt dette er et gjennomtenkt og motivert valg, eller et resultat av tilfeldigheter. I replikasjonsforsøkene hvor avstanden ble forminsket (se Salvadori et al., 2015; Schlingloff et al., 2020) fant forskerne ingen preferanse for prososial atferd. En implikasjon for videre forskning kan derfor være å reflektere rundt avstanden til eksperimentet, og undersøke om Hamlin og Wynn tilfeldigvis har funnet den perfekte avstanden for suksessfull replikasjon.

Bruk av lys er en annen metodisk faktor som ikke får oppmerksomhet i noen av de nevnte eksperimentene i tabell 1. Eksempelvis er det beskrevet i Schlingloff et al. (2020) at eksperimentene utføres i et svakt opplyst rom, i flere av de andre eksperimentene er dette derimot uspesifisert. Det kan tenkes at lys er en faktor som kan påvirke eksperimentet, antagelig også i sammenheng med avstanden til scenen. I svakt opplyste rom øker risikoen for at spedbarna ikke får med seg det som skjer på scenen, eller at blikket flakker til andre deler av rommet. Distraksjoner kan også oppstå i rom med sterk takbelysning. I kjente utviklingspsykologiske eksperimenter er det ofte brukt et konsentrert lys i form av en lyskaster eller lommelykt, for å fokusere på det som skjer på scenen. I eksperimentene presentert i tabell 1 er det uvisst om bruk av lys har vært vurdert; i så fall har dette blitt utelatt fra metode-delen i samtlige artikler.

Når det kommer til siste fase av eksperimentet kan det være elementer ved manuell utvelgelse som også påvirker spedbarnets valg, i tillegg til de ovennevnte utfordringene ved registrert seer-tid som metode for målbarhet. En viktig del av utvelgelses-fasen er at den utføres av en forsker som ikke har observert habituerings-fasen, og som dermed er uvitende til hvilken dukke som representerer pro- og antisosial atferd. I teorien skal dukkene derfor presenteres for spedbarnet samtidig, og uten at forskeren gir uttrykk for preferanse, direkte eller indirekte. Kan det likevel være at barnet tiltrekkes den ene eller den andre bamsen på bakgrunn av andre faktorer enn den presenterte atferden? Kanskje kan det ha noe å si om barnet er høyre- eller venstrehendt. Hvis barnet er høyrehendt kan det være at han, eller hun, er vant til å gripe etter ting med den dominante hånden. Det er mulig at bamsen som tilfeldigvis er nærmest er den som blir valgt. En implikasjon for videre forskning kan dermed være å kontrollere for dette på forhånd, eller i det minste å sørge for at dukken som representerer prososial atferd ikke alltid blir presentert i samme hånd.

Styrker og begrensninger

Oppgaven bruker litteraturstudie som metode, og forsøker dermed å belyse en problemstilling ved bruk av kunnskap og forskning som allerede er etablert og publisert. En systematisk litteraturstudie er valgt bort til fordel for en mer tradisjonell tilnærming, som gir bred forståelse og oversikt over feltet. Fordelen med en tradisjonell litteraturstudie er at det åpner for muligheten til å følge tråder og lese et bredt utvalg av relevant materiale, for så å luke ut det som oppleves som lite relevant for oppgaven. Ved å sammenligne ulike empiriske funn og perspektiver kan metoden gi god oversikt innen forskningsområder med tvetydige funn. Risikoen med denne metoden er at relevante studier blir oversett i prosessen (Snyder,

2019). Oppgaven har vist til noen av de mange studiene som har utforsket prososial atferd med sosiale scenarioer som metode, andre metoder som kan være relevant for problemstillingen er ikke vurdert. En annen svakhet er at det finnes mange upubliserte studier relatert til emnet som er vanskelige å få tak i. En fullstendig oversikt over relevante studier uteblir. En styrke i oppgaven er en oversiktlig sammenligning over relevante studier med lignende bruk av metode, som også gir en oversikt over elementer ved metodebruk som forskerne tilsynelatende ikke har tatt høyde for.

Konklusjon

Hensikten med denne oppgaven var å undersøke teori angående spedbarns prososiale atferd i lys av den presenterte studien utført av Hamlin og Wynn, med følgende problemstilling: «I lys av teori og metodiske betraktninger, kan replikasjonsfeil av Hamlin og Wynns eksperiment fra 2011 vitne om overvurdering av barns prososiale atferd?» Hva blir så konklusjonen?

Opgaven har gitt en oversikt over relevante studier som undersøker barns preferanse for prososial atferd, og diskutert forskjeller i bruk av metode i de ulike studiene. Oversikten viser at det er gjennomgående forskjeller i samtlige deler av eksperimentene; alt fra bruk av ulike typer dukker, variasjon i sceneavstand og ulike metoder for å måle preferanse. Totalt finner forskerne tegn til preferanse for prososial atferd i 6 av de totalt 9 studiene som er presentert i Tabell 1. Av disse er 5 av eksperimentene utført av Hamlin og Wynn, eller kun av Hamlin. I de nevnte eksperimentene er det også noen sprik i funnene, hvor preferansen for prososial atferd for eksempel er begrenset til kun en liten del av utvalget (se for eksempel Scarf et al., 2012). Eksperimentene utformet av Hamlin og Wynn er tilsynelatende vanskelig å replikere. Årsaken til dette kan dog være et resultat av de diskuterte metodiske faktorene, og er ikke nødvendigvis et resultat av at preferansen for prososial atferd hos spedbarn ikke finnes.

Som Holvoet et al. (2016) presenterer i sin litteraturoversikt: barns prososiale preferanser er et robust funn. Hvorfor eksperimentene ikke lar seg replikere av Salvadori et al. (2015), eller i de andre forskningsartiklene, viser seg vanskelig å forklare. Årsakene til dette kan være mange. Fremtidig forskning på emnet burde gå systematisk til verks for å kontrollere for de ulike metodiske faktorene som kan påvirke utfallet, også i sammenheng med hverandre. Et eksempel på dette kan være å undersøke sammenhengen mellom avstanden til scenen og hva slags type stimuli som blir brukt. Videre bør forskningen ta høyde for aldersforskjeller og vurdere målbarhet basert på dette; er registrert seer-tid en troverdig måle-

metode, og for hvilke aldersgrupper? Tidligere forskning har ikke vurdert individuelle forskjeller hos deltagerne, dette bør også inkluderes for å kontrollere for ulikheter.

Referanseliste

- Cowell, J. M., & Decety, J. (2015). Precursors to morality in development as a complex interplay between neural, socioenvironmental, and behavioral facets. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *112*(41), 12657–12662.
<https://doi.org/10.1073/pnas.1508832112>
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2006). Prosocial Development. I W. Damon, R. M. Lerner & N. Eisenberg (Red.), *Handbook of Child Psychology: Social, Emotional, and Personality Development* (6. utg., s. 646–702). John Wiley & Sons.
- Geraci, A., & Surian, L. (2011). The developmental roots of fairness: infants' reactions to equal and unequal distributions of resources. *Developmental Science*, *14*(5), 1012–1020. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2011.01048.x>
- Govrin, A. (2014). The ABC of moral development: an attachment approach to moral judgment. *Frontiers in Psychology*, *5*, 1-13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00006>
- Hamlin, J. K., Wynn, K., & Bloom, P. (2007). Social evaluation by preverbal infants. *Nature*, *450*(7169), 557–559. <https://doi.org/10.1038/nature06288>
- Hamlin, J. K., & Wynn, K. (2011). Young infants prefer prosocial to antisocial others. *Cognitive Development*, *26*(1), 30–39. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2010.09.001>
- Hamlin, J. K., Wynn, K., & Bloom, P. (2012). Reply to Scarf et al.: Nuanced social evaluation: Association doesn't compute. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *109*(22), E1427–E1427. <https://doi.org/10.1073/pnas.1204712109>
- Hamlin, J. K. (2013). Moral Judgment and Action in Preverbal Infants and Toddlers. *Current Directions in Psychological Science*, *22*(3), 186–193.
<https://doi.org/10.1177/0963721412470687>
- Hamlin, J. K. (2014). The case for social evaluation in preverbal infants: Gazing toward one's goal drives infants' preferences for Helpers over Hinderers in the hill paradigm. *Frontiers in Psychology*, *5*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.01563>

Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge University Press

Holvoet, C., Scola, C., Arciszewski, T., & Picard, D. (2016). Infants' preference for prosocial behaviors: A literature review. *Infant Behavior and Development*, 45, 125–139.
<https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2016.10.008>

Hyvärinen, L., Walther, R., Jacob, N., Chaplin, K. N., & Leonhardt, M. (2014). Current Understanding of What Infants See. *Current Ophthalmology Reports*, 2(4), 142–149.
<https://doi.org/10.1007/s40135-014-0056-2>

Kelly, D. J., Quinn, P. C., Slater, A. M., Lee, K., Gibson, A., Smith, M., Ge, L., & Pascalis, O. (2005). Three-month-olds, but not newborns, prefer own-race faces. *Developmental Science*, 8(6), F31–F36. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2005.0434a.x>

Kiley Hamlin, J., Wynn, K., & Bloom, P. (2010). Three-month-olds show a negativity bias in their social evaluations. *Developmental Science*, 13(6), 923–929.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2010.00951.x>

Kinzler, K. D., Dupoux, E., & Spelke, E. S. (2007). The native language of social cognition. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 104(30), 12577–12580.
<https://doi.org/10.1073/pnas.0705345104>

Kohlberg, L (1981). *Essays on moral development. Volume 1: The philosophy of moral development*. Harper and Row.

Kohlberg, L (1984). *Essays on moral development. Volume 2: The psychology of moral development*. Harper and Row.

Margoni, F., & Surian, L. (2018). Infants' evaluation of prosocial and antisocial agents: A meta-analysis. *Developmental Psychology*, 54(8), 1445–1455.
<https://doi.org/10.1037/dev0000538>

Packer, M. J. (2017). *Child development: understanding a cultural perspective*. Sage.

- Piaget, J. (1972). *Barnets moralvurderinger* (Norsk utg.). J.W. Cappelen Forlag A.S.
<https://www.nb.no/items/4fa183af605e2936b72da68ea42579f3?page=3&searchText=oaiid:%22oai.nb.bibsys.no:998870654144702202%22>
- Salvadori, E., Blazsekova, T., Volein, A., Karap, Z., Tatone, D., Mascaro, O., & Csibra, G. (2015). Probing the Strength of Infants' Preference for Helpers over Hinderers: Two Replication Attempts of Hamlin and Wynn (2011). *PLOS ONE*, *10*(11).
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0140570>
- Scarf, D., Imuta, K., Colombo, M., & Hayne, H. (2012). Social Evaluation or Simple Association? Simple Associations May Explain Moral Reasoning in Infants. *PLOS ONE*, *7*(8). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0042698>
- Schlingloff, L., Csibra, G., & Tatone, D. (2020). Do 15-month-old infants prefer helpers? A replication of Hamlin et al . (2007). *Royal Society Open Science*, *7*(4), 191795-191795. <https://doi.org/10.1098/rsos.191795>
- Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, *104*, 333–339. Science direct.
<https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.07.039>
- Svetlova, M., Nichols, S. R., & Brownell, C. A. (2010). Toddlers' Prosocial Behavior: From Instrumental to Empathic to Altruistic Helping. *Child Development*, *81*(6), 1814-1827. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01512.x>
- Tetzchner, S. V. (2012). *Utviklingspsykologi* (2. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Tomasello, M. (2019). *Becoming human: A theory of ontogeny*. Belknap Press of Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674988651>

- Van de Vondervoort, J. W., & Hamlin, J. K. (2016). Evidence for Intuitive Morality: Preverbal Infants Make Sociomoral Evaluations. *Child Development Perspectives*, *10*(3), 143–148. <https://doi.org/10.1111/cdep.12175>
- Warneken, F. & Tomasello, M. (2006). Altruistic Helping in Human Infants and Young Chimpanzees. *Science*, *311*(5765), 1301-1303.
<https://doi.org/10.1126/science.1121448>
- Warneken, F., & Tomasello, M. (2009). The roots of human altruism. *British Journal of Psychology*, *100*(3), 455–471. <https://doi.org/10.1348/000712608x379061>
- Wynn, K. (2009). Constraints on natural altruism. *British Journal of Psychology*, *100*(3), 481–485. <https://doi.org/10.1348/000712609x441312>